

בס"ד י' כסליו תשפ"ז 20.11.26

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה (כח,י)

כותב הגה"צ רבי יצחק קולדצקי שליט"א רש"י מפרש על-פי המדרש "מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם. שבזמן שהצדיק בעיר – הוא הודה, הוא זיווה, הוא הדרה. יצא משם – פנה הודה, פנה זיווה, פנה הדרה".

צריך לתת טעם לכך שהתורה מציינת את העניין דווקא אצל יעקב אבינו. הלא בתורה נאמר כמה פעמים על אברהם אבינו שיצא ממקום למקום, וכן יצחק אבינו ומדוע דווקא ביעקב אבינו מגלה לנו התורה את השפעת הצדיק שיציאתו עושה רושם?

כך שואל **ה'כלי יקר'**, **ומתרץ לפי דרכו. אולם יש לפרש כך:** ודאי שגם נוכחותם ויציאתם של אברהם ויצחק עשו רושם, אולם אין לנו ללמוד מכך על מעלת עצם שהיית הצדיק באותם מקומות שעושה רושם. שכן אברהם אבינו עשה מהפכה גדולה בכל מקום אליו הגיע. הוא היה מגייר את האנשים ושרה מגיירת נשים, אירח אורחים העמיד אש"ל ולימדם שיש אדון לבירה, ובכל מקום קרא בשם השם. כן יצחק עשה 'רושם' על בני מקומו, כדברי רש"י (כו) שהיו אומרים: "זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך".

אבימלך אומר לו: "ראה ראינו" גם אצל אברהם וגם אצלך (רש"י), "כי היה השם עמך... ונכרתה ברית עמך". יצחק גם הוא המשיך בדרכו של אביו לפרסם את הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר עליו "ויבן שם מזבח ויקרא בשם השם".

אולם יעקב אבינו היה "איש תם יושב אוהלים". הוא היה עמוד התורה שלא התחסד עם הבריות כאברהם, ולא השפיע על סביבתו יראת-שמים כיצחק. מבוקר ועד ערב הוא ישב בפינתו בבית המדרש ולמד. נכנס לשם בשעות הקטנות לפנות בוקר, וחזר לביתו אחר שכלתה רגל אדם מן השוק. לא יצא אל העם, לא הקהיל קהילות, לא הרביץ תורה, ולא התעסק בנושאי ציבור. לא הרבה נכסים והצלחות, וסביבתו לא ראתה את הנהגת השם יתברך אתו.

דוקא אצלו מגלה לנו התורה שהשפעת הצדיק על סביבתו היא בעצם נוכחותו. למרות שיושב בפינתו בשקט, בצנעה, הוא ההוד, הזיו וההדר של העיר, ועזיבתו עושה 'רושם'. **(עלון 'על הצדיקים')**

הָיִיתִי בַיּוֹם אֲכָלַנִי חֹרֶב וְקֶרַח בַּלָּיְלָה וַתִּדַּד שְׁנָתִי מֵעֵינָי (לא,מ)

הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל סיפר, כי בהזדמנות מסוימת נתבקש לספר 'סיפור יהודי'. לאחר מחשבה, סיפר את הסיפור הבא, כאשר הוא מטעים ומסביר כי לדעתו – אין סיפור יהודי מזה... וכך סיפר הרב פינקוס: **מרן הגאון רבי חיים בריסקער**, ידוע היה במידת הצדקה שלו, שהיתה מעל ומעבר להשגתנו... כך למשל, ביתו של הגר"ח היה פתוח לרווחה, כפשוטו, ממש הפקר, וכל מי שרצה יכול היה להיכנס אל הבית, למצוא לעצמו דבר מה לאכול, לתפוס מיטה וללכת לישון...

לא אחת ארע, שכאשר ביקש הגר"ח עצמו לשכב על מיטתו לאחר יום של עמל התורה מפרך – הוא מצא כי מיטתו כבר נתפסה על ידי האורחים... במקרים מעין אלו, הוא היה עוקר את אחת הדלתות מצירה, מניח אותה על הרצפה, ויש עליה את שנתו הקצרה, כאשר למחרת היום הוא כמובן ממשיך את שגרת עמלו כרגיל...

מספרים שפעם ניגש אחד מעוברי האורח אל הגר"ח מבלי שיהיה לו שמץ של מושג בדבר העובדה שהעומד מולו הינו בעל הבית, ושאל: "אינני יודע, כמה זמן אוכל לשהות כאן? אני כבר נמצא פה מספר שבועות, ואין לי מושג מה מקובל כאן: האם אני יכול עוד להישאר?"... תשובתו של הגר"ח היתה מדהימה... מבלי לחשוב פעמיים הוא השיב לשואל ואמר לו: "האמת? אני לא יודע, אבל אני נמצא פה כבר שנים, ואף פעם לא אמרו לי כלום!!!"... נפלא!!

מכל מקום, המעשה אותו ביקש הרב פינקוס לספר, הינו המעשה הבא: באחת השנים נכנסו גבאי העיר בריסק אל ביתו של הגר"ח, וגילו לחרדתם כי בבית שורר כפור נוראי. אם נביא בחשבון את הקור האירופאי, בצרוף העובדה שהבית לא היה מחומם כלל, נוכל לקבל מושג מה, אודות הקור הנורא ששרר בו. כאשר התגלה הדבר לגבאי העיר, הם מיהרו לעשות מעשה. הם שלחו ומילאו את המחסן של הרב בעצים, אשר די בהם כדי להספיק לחימום במשך תקופה ארוכה.

אלא שלאחר מספר ימים, כאשר שבו הללו לבקר בביתו של הרב, גילו שהמצב לא השתנה כלל וכלל... הכפור עודנו עומד בעינו... "מה קרה?", הם שאלו את הרבנית, "מדוע אינכם משתמשים בעצים ששלחנו לכם?", התפלאו, אך הרבנית הסבירה כי העצים אזלו מזמן...

היא סיפרה כי מיד כאשר נודע לרב שמחסן ביתו מלא בעצי הסקה, הוא הזמין את כל העניים ליטול מהעצים כאוות נפשם כדי לחמם את בתיהם, והללו לא היו זקוקים להזמנה נוספת... תוך שעות ספורות לא נותר במחסן אפילו כפיס עץ לרפואה... חשבו הגבאים וחשבו, עד שעלה בדעתם רעיון נפלא כיצד יוכלו לחמם את ביתו של הרב, מבלי שתהיה לו האפשרות לחלק את כל עצי ההסקה לעניים...

הם הביאו אפוא מטען נוסף של עצי הסקה, מילאו את המחסן בשנית, ואף נעלו אותו כראוי, כאשר הפעם הם מבהירים לרבנית בלשון שאינה משתמעת לשתי פנים, כי העצים הינם רכוש הקהילה וכי לרב ובני ביתו אמנם ניתנה רשות להשתמש בהם לצורך עצמם, אולם בשום פנים ואופן לא לחלק אותם לאחרים...

למחרת היום באו הגבאים לבדוק את מצב החימום בביתו של הרב, ולהפתעתם המוחלטת התברר להם כי הכפור עדיין שולט ברמה... "היתכן?", טענו הגבאים באוזני הרבנית, "הלא אתמול הבאנו עצי הסקה, ואסרנו עליכם לחלק את העצים לאחרים! אם העצים עדין נמצאים – מדוע אינכם משתמשים בהם? ואם הם חולקו לעניים – הלא גזל יש בדבר, שכן לא ניתנו לכם אלא לצורך שימושכם הפרטי!", הוסיפו.

והרבנית נענתה והסבירה: "אתם בוודאי צודקים. הרב לא יכול לחלק את העצים לעניים- שכן גזל גמור יש בדבר. אולם דווקא משום כך סרב הרב להשתמש בעצים אלו, באמרו כי כל עוד אין לעניים איך לחמם את ביתם, גם הוא אינו מוכן לחמם את ביתו!"... זהו הסיפור הנפלא, אותו הגדיר הרב פינקוס כ'מעשה יהודי'... כי אמנם, מי יכול לעשות מעשה שכזה? מי יכול להתנהג כך? רק יהודי!! **(ומתוך האור')**

וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא (כח,יא)

כותב הרה"ג שקד בוהדנה שליט"א: פסוק זה מתאר את המתרחש עם יעקב אבינו לאחר ארבע עשרה שנה שהיה בבית שם ועבר, שהרי הוא יצא בגיל שישים ושלוש, ומהדרש מספר שאליפז בנו של עשיו, רדף אחריו להורגו בציווי אביו, ושתפס אותו אליפז ורצה להורגו, יעקב אבינו התחנן על נפשו וטען שאם הוא יקח את כל רכושו (והיה לו רכוש רב שהרי אביו שלח אותו לישא אישה ולכן נתן לו כסף וזהב מרובה בשביל הנדוניה) הוא יחשב כעני ועני חשוב כמת וכך הוא יקיים את ציווי אביו כאילו הרגו.

חידוש נפלא שהובא בספר 'גנא דפלפי' טענתו של יעקב אבינו לאליפז בנו של עשו שעני חשוב כמת, היא מהגמ' (נדרים סד) שכותבת כך: 'ארבעה חשובין כמת עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים'. ואילו אליפז שאל את יעקב, מנין לו שאביו סובר כמו התנא הזה, אולי עשו בכלל סובר שעני לא חשוב כמת.

על כך ענה לו יעקב: **ישנם כמה דעות מדוע יצחק אבינו נעשה עיוור לעת זקנתו:**
-שהסתכל בפניו של עשו, וכתוב בגמ' (מגילה כח) שכל המסתכל בצלם פנים של רשע עינו כהות.
-מכיוון שהנשים של עשו היו מקטירות לעבודה זרה והעשן נכנס לעיניו וסימא אותם.
-בשביל שיעקב יבוא וייקח את הברכות במקום עשו.
-בעקידה יצחק הציץ בשכינה והתחייב מיתה ובשביל שלא ימות בפועל נגזר עליו שיהיה עיוור ועל ידי כך פדה את עצמו מהמיתה. שכן עיור חשוב כמת. וצ"ל שהחלה ראייתו להידרדר עד שלעת זקנותו איבד ראייתו לגמרי כפי שהתורה כותבת.

אם היינו שואלים את עשו, לפי איזה דעה אתה חושב שיצחק נהיה עיוור? אם נאמר כדעה הראשונה בגלל שיצחק הסתכל לך על הפנים, היה עונה: 'מה פתאום זה לא יכול להיות שהרי יעקב אבינו אמר לי: "כִּי עַל כֵּן רָאִיתִי פָנֶיךָ כִּרְאֹת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתִּרְצֵנִי" (לג,י). ואם נאמר בשביל שאח שלך יקח לך את הברכות במקומך, היה עונה: 'מה פתאום אח שלי הוא גנב'! ואם נאמר בגלל שהנשים שלך היו מקטירות לעבודה זרה, היה עונה: 'מה פתאום הנשים שלי צדיקות אחת אחת'! זאת אומרת שעשו יטען שיצחק נעשה עיוור בגלל הטעם שהוא הציץ בשכינה.

לכן יעקב אמר לאליפז: אביך סובר כמו הגמ' הנ"ל שאומרת שארבעה חשובים כמת, ואם עיוור חשוב כמת גם עני חשוב כמת– שהרי זהו אותו תנא שדרש זאת. לכן תקח את כל רכושי ואל תהרוג אותי בפועל. ולכן שיעקב אבינו נשאר ללא שום ממון, הלך ללמוד בבית שם ועבר ארבע עשרה שנה תורה, ומשם הוא המשיך לחרן לבית לבן לשאת אשה. **('דברי שקד' גיליון 95+44)**

וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אַחַי (כט,ד)
סיפר רבי יעקב קמינצקי זצ"ל לתלמידיו: לפני שנים רבות כשהייתי רב בעיירה בליטא, פעם הלכתי לדואר לקנות בולים. שילמתי, בדרכי לצאת ראיתי שקיבלתי עודף יותר ממה שהגיע לי. חזרתי לדלפק, החזרתי את אשר הייתי צריך להחזיר ויצאתי מבית הדואר. בדרכי הרהרתי, אני מכיר את איש הדואר שנים רבות. הגוי הזה לא טועה במטבעות, אף לא בפרוטה אחת. מן הסתם רצה לבחון את הרב של היהודים, האם הוא אדם ישר או רמאי... הייתי משוכנע שהיה זה ניסיון!... שמעו רבותיי. שנים עברו, אני היגרתי לקנדה, בשואה נספו כל יהודי העיירה חוץ משנים עשר יהודים שניצלו על ידי איש הדואר ההוא, אותם הסתיר במרתף ביתו. מי יודע, אולי בגלל כמה פרוטות שהחזרתי ניצלו חייהם של שתים עשרה נפשות! **('בין ישן לחדש')**

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה (כח,י)
נשאלת השאלה, מצאנו בסוף הפרשה הקודמת שרבקה מצווה את יעקב "וְעַתָּה בְנִי שְׁמַע בְּקֹלִי וְקוּם בְּרַח לְךָ אֶל לָבָן אָחִי חָרָנָה" (כז,מג) – לברוח אל לבן, וכך גם לשון הנביא: ויברח יעקב שדה ארם. ואילו כשהתורה מתארת לנו את השתלשלות הדברים, הלשון ויצא יעקב – ולא ויברח, וילך – ולא וירץ?
מבאר ה"**שפת אמת**" , מלמד אותנו יעקב אבינו יסוד נפלא, גם שהסכנה היא ממשית, והוא נאלץ לברוח לא מאבדים את יישוב הדעת, למה? כי כל הליכתו היא בגדר השתדלות גרידא, ואם כן אין לו צורך לרוץ, יכול הוא ללכת במתינות וביטחון כי אם לא נגזר הדין מלמעלה, אף אחד לא יוכל לעשות לו כלום, ועד כמה שנגזר עליו חלילה, לא תעזור לו מנוסתו.

וַיֶּאֱסֹף לָבָן אֶת כָּל אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה (כט,כב)

פעם, בא אחד מיהודי ווילנא, אל **רבי שלמה זלמן**, אחיו של **רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל**, והביע לפניו את צערו כל יודעי ומכרי חושבים אותי עדיין לנגיד, אבל אני הגבר יודע את מצבי, כי ברע הוא, והנה הגיעה עת דודים לבתי, ולפי מצבי בציבור ובקהילה, אנוס אני לעשות משתה גדול, ולהזמין את העשירים והמכובדים שבעיר, ההוצאה תהי' מרובה, ומצבי דחוק מאד, נבוך אני, ואינני יודע איך להתנהג.

החזיר לו רבי שלמה זלמן: פעמיים מסופר בתנ"ך על חתונה שהוזמנו אליה אנשים. **פעם אחת,** כשהשיא לבן את בתו ליעקב, נאמר "**וַיֶּאֱסֹף לָבָן אֶת כָּל אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה**". **ופעם השניה,** כאשר נשא בועז את רות נאמר (רות ד,ב): "**וַיִּקַּח עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי הָעִיר**". לבן, שהיה מפורסם ברמאותו, כשצריך היה להשיא את בתו לא רצה כלל להיכנס בחשבונות, כמה הוצאות יצטרך להוציא בשביל המשתה, ועל כן אסף את כל אנשי המקום, ועשה להם משתה גדול, מתוך תקוה, כי בזה ידמה את בני עירו, לחשוב אותו כעשיר ורב אוצרות, ויתנו בו אמון. ואולם בועז, למרות מה שנחשב לעשיר, היה גם איש ישר, חי על פי חשבון, כי מי יודע מה יולד יום, ועל כן כשהגיעה שעת חתונתו עם רות, הזמין רק עשרה אנשים, וגם הם מזקני העיר, שאינם אוכלים ואינם שותים הרבה — כך היא חובתו של כל איש ישר, לא לפזר כסף בשביל משתה, כשהוא בעצמו יודע שמצבו ברע הוא. **('ויקהל משה' – בפרשתנו)**

וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא (כח,יא)

וברש"י: 'התחילו (האבנים) מריבות זו עם זו. זאת אומרת: עליי יניח צדיק את ראשו. וזאת אומרת: עלי יניח, מיד עשאן הקדוש ברוך הוא אבן אחת, וזהו שנאמר: 'וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו'.

מספרים על הרבי רבי העשיל זצ"ל, שהיה שנון וחריף מאוד כבר בהיותו ילד קטן. משפחתו של הילד העשיל ה ייתה עניה, ולא תמיד היה לבני הבית מזון לשובע די צרכם. יום אחד קנה אביו של העשיל הקטן שבעה תפוחים. ניחוחם הנפלא של התפוחים מילא את הבית הדל, והילד לא עמד בניסיון... כאשר איש לא הבחין בו, לקח הילד הרעב תפוח אחד, ברך עליו 'בורא פרי העץ' ו'שהחיינו'. ואכל. הטעם היה נפלא! למחרת שוב נטל לו הילד תפוח ריחני, ואכל. כך אכל במשך השבוע ששה מתוך שבעת התפוחים. בשבת, לאחר שסיימו את הסעודה, ביקש האב שיביאו את התפוחים לכבוד שבת קודש, אך למרבה ההפתעה, נמצא רק תפוח אחד...

האב, שפיקח היה, שיער את אשר אירע, ופנה אל העשיל: 'מה אירע לששת התפוחים? כיצד נעלמו ואינם?' – 'אולי', אמר העשיל הקטן והביט באביו בתמימות, 'אולי בלילה היה ויכוח בין התפוחים, כוויכוח שהיה בין האבנים למראשותיו של יעקב אבינו. אולי כל אחד מהתפוחים אמר 'עלי יברך אבא ברכת בורא פרי העץ ושהחיינו'. וכדי שלא תהיה מריבה, עשו שלום ביניהם, והפכו כולם לתפוח אחד, שעליו יברך אבא'. חייך אביו של העשיל הקטן ואמר לבנו: 'את האמת שנינו יודעים את האמת, אך לכבוד הפירוש הזה שפירשת – תצא עכשיו מהסיפור בשלום'... **('להתעדן באהבתך')**

וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבֶגֶד לִלְבֹּשׁ (כח,כ)

וכי היה עולה על דעתנו שילבש את הלחם ויאכל את הבגד, לשם מה הלחם והבגד, אם לא לאכול וללבוש?

ה"**כלי יקר**" מתרץ, יעקב אבינו בצדקתו הרבה, ביקש מהקב"ה שלא יתן לו לחם יותר מן הצורך לקיומו, ובגד יותר מן הנצרך לו לכיסוי גופו, שיעקב אבינו חשש, שאם יהיו בידו מותרות, עלול הדבר להביאו חס ושלום לידי חטא ועוון. **שאל על כך האדמו"ר רבי יואל טייטלבוים מסאטמר,** אם כן, תפילתו של יעקב אבינו לא התקבלה? שהרי אנו מוצאים בפסוק (ל,מג) שנאמר על יעקב אבינו: "וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד וַיְהִי לוֹ צֹאן רַבּוֹת וּשְׁפָחוֹת וַעֲבָדִים וּגְמַלִּים וַחֲמֹרִים". ואם כן מוכח שהתעשר עושר רב הרבה יותר מן הנצרך לו לאכול וללבוש? **אלא תירץ הרבי,** יעקב אבינו לא התפלל שתמנע ממנו העשירות, אלא להיפך, חפץ היה בה לצורך עבודת ה', אלא בקשה ותפילה היה בפיו, שיינתן לו דעת להבין כי חלקו בעושר הניתן לו, הוא רק לחם כדי לאכול ובגד כדי ללבוש, ואילו כל השאר מוקדש כולו לתורה וצדקה ועבודת ה'. **('מדשן ביתך')**

הקדשות העלון:

בע"ה זיווג הגון: נועה בת יעל, קרן בת רחל, ספיר שמחה בת חנה, שירה דניאל בת ציונה. **לזרע בר קיימא:** מורן בת רותי, לירז בת מרים. אורטל בת תקווה, עדן שירה בת גילה. **לפרנסה בשפע:** שגיא בן מרים, מורן בת רותי, לירון בן פנינה. **לרפואה שלמה:** מרים בת ציפורה, שמואל בן דבורה. **לעילוי נשמת:** ציפורה בת מורוור ז"ל, בנימין בן סולי ז"ל, חביב בן סולי ז"ל, בתיה בת סולי ז"ל, גבריאל בן מורוור ז"ל, מיכאל בן מורוור ז"ל, רחמים בן מורוור ז"ל, יחזקאל בן יהודית ז"ל, דבורה בת טובה ז"ל, יוסף מיכאלשוילי בן רפאל ז"ל, שרה רוסיקו מנשרוב בת תמרה ז"ל, משה אברהם בן גניה ז"ל, לעילוי נשמות חיילנו והנרצחים ב7 לאוקטובר.